

Nr 182.

Av herrar **Lindhagen** och **Akerberg**, om uppbyggandet av en folklig musikkultur, grundad icke minst på bibehållandet av de gamla militärorkestrarna i deras förutvarande omfattning.

Vår tid går i tecknet av formaldemokratiens fulländning och förtrustningens fullkomnande. Samtidigt lämnas helt naturligt människornas inre värld åt sitt öde. Måhända stundar nu en epok för återuppbyggande av denna värld, kanske är detta blott en illusion. I varje fall böra påminnelser om försummelserna icke få saknas.

I en sådan nydaning har även musiken en uppgift att fylla. Den inverkar nämligen på sinnena genom att skapa harmoni och mottaglighet inom dem för självuppfosttran och god vilja. Det allmänna har således på detta område en viktig uppgift i sin omtanke för allmänt väl. Det gäller då att med nitälskan bevara de grundvalar för folklig musikkultur, som vi äga, samt att bygga vidare på desamma.

En sådan grundval för vårt musikliv ha de svenska gamla militärmusikkårerna varit. Under landets ethundratrettonåriga fred ha de haft tid och tillfälle att bliva mera en civil än en militär kulturfaktor. Det betraktas därför av en myckenhet medborgare i landet såsom en utveckling baklänges och en skadegörelse, att man vid de nya omstöpningarna av härordningen ej förmått att betrakta denna sak för sig utan beslutat att förvandla detta kulturarv till en ruin.

Det är, som sagt, en ingalunda föraktlig opinion särskilt från den i musikavseende vanlottade landsorten, som ogillar ett dylikt tillvägagående. Även i riksdagen är, trots dennas tidsenlighet, saken långt ifrån hopplös. Åren 1924, 1925 och 1926 väcktes motioner om, att militärmusiken skulle bibehållas i sin nuvarande huvudsakliga omfattning samt, i den mån den ej behövdes för militära ändamål, omvandlas till en statens civila musikorganisation för att främja musiklivet i landet, särskilt i den vanlottade landsbygden. Den samlade i första kammaren första gången sent en natt 51 röster mot 74, och sista gången 43 röster mot 51. Liknande resultat skulle nog uppnåts i andra kammaren, om blott någon med allvar tagit sig an saken. Befogenheten och nyttan av ett sådant krav ligger nog så levande i sinnena, att om blott några ledande politiker slete sig loss från partiomsorgerna för ett ögonblick och ägnade någon behjärtad uppmärksamhet åt förevarande fråga, skulle det sannolikt kunna uträttas något för densamma.

Då nu åter göres ett försök, innan det blir för sent, bör det kanske också frestas att rycka frågan från statsutskottets militära avdelnings handläggning

samt giva den en sådan civil betoning, att den anses tillhöra även ett tillfälligt utskotts behandling.

Det kan ock vara tillbörligt att höra någon bland dem, som ägnat sig åt detta kall och nu måste smärtsamt känna vandaliseringen av det kulturarv, som de haft i uppdrag att vårda och främja. Sålunda bifogas tre inlagor i ämnet av musikediktören vid Livregementets grenadjär-regemente i Örebro, Gustaf Björkquist, av vilka den första tagit formen av en framställning till riksdagen i syfte att framföras såsom motion. Att intresset även bland övriga, som vederbör, är livligt, härom kan man vara övertygad.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att av omsorg om musiklivet i landet, särskilt till förmån för den vanlottade landsbygden, måtte ägnas skyndsamt uppmärksamhet från det allmännas sida åt uppbyggandet av en folklig musikkultur, grundad icke minst på bibehållandet av de gamla militärorkestrarna i sin förutvarande omfattning.

Stockholm den 31 januari 1927.

Carl Lindhagen.

Harald Åkerberg.

Bilaga A.

Inlaga av musikediktör Gustaf Björkquist.

Förslag till *motion* om anstånd med tvångsöverföring av viss musikpersonal och kvarstående av viss musikpersonal utöver stadgad åldersgräns samt utredning angående en mera ändamålsenlig organisation av armémusiken i syfte att befrämja det *kulturella* och nationalekonomiska inom densamma.

Vid 1925 års reducering av armén blevo, trots olikheter i uppgifter och rekrytering, även arméns musikkärer *analogt* reducerade såsom något tämligen underordnat eller betydelselöst. Emellertid har en *dylik* reducering en synnerligen ödesdiger verkan ur musikalisk synpunkt. Vål torde musikkårerna med den nuvarande personalen tillfredsställande kunna fylla sin rent *militära* uppgift (akustisk signalgivning), åtminstone i fred, men genom 1925 års riksdagsbeslut har man givit dödsstöten åt den svenska *militärorkester*musiken och därmed åt vår så att säga enda verkliga folkmusik och våra grundläggande musikskolor för utbildande av mindre bemedlade ynglingar till orkestermusici.

För en god militärorkester fordras oeftergivligt:

- 1) att **alla** stämmor (cirka 30) och stämgrupper äro tillfullo besatta;
- 2) att vissa mera ansträngande och särskilt framträdande stämmor dubbleras (besättas av två eller flera man);
- 3) att den enskilde musikern är grundligt och slutligt utbildad samt rutinerad.

Granskar man, hur våra största musikkårens (infanteriets) *efter* genomförandet av de år 1925 beslutade reduceringarna uppfylla dessa krav, kommer man till ett synnerligen nedslående resultat. Med 21 mans besättning kunna ju ej ens alla stämmor besättas, ännu mindre kunna några dubblingar ske, huru nödvändiga dessa än äro såväl för musikstyckenas rätta utförande som

för att den enskilde musikern ej skall bli andligen och kroppsligen överanstängd. (Angående den ansträngning, som kräves vid musikutövning, säger tyska Reichsgesundheitsamts auktoriteter: "Om maskinskrivning kräver av en person 40 kalorier i omsättning per timme, kräver exempelvis pianospelning ända upp till 560.") Det är väl att märka, att med sagda besättning man ej kan besätta alla första- (huvud-)stämmor med *kvalificerade* krafter, ty utav nämnda 21 man äro blott 5 stycken (ledaren ej inberäknad) slutligt utbildade (underofficerare).

Enligt auktoriteter på området fordras för musikutbildning nämligen en tid av 18 år, förlagd mellan 7:de och 24:de levnadsåret samt lämpligen uppdelad i tre perioder, varav den första (7:de—12:te levnadsåret) ägnas åt elementarutbildning, den andra (13:de—18:de året) åt specialutbildning och den tredje (19:de—24:de året) åt slututbildning. Härjämte är att märka, att tekniska färdigheter blott kunna förvärfvas i ungdomsåren, och att det svåraste problemet i utbildningen är att få tiden att räcka till. I de militära musikskolorna förskjutas emellertid ovannämnda utbildningsperioder omkring 7 år, då ju eleverna numera i regel börja sina studier först vid 14 års ålder. På grund av det ringa antalet personal upptages dessutom elevernas tid till stor del av andra göromål än dem som höra till utbildningen, såsom inre ordningshållning, handräckning, militära kommenderingar m. m., varför utbildningen än mer försenas.

"Ett oeftergivligt villkor för all *musikutbildning*", säger auktoriteterna vidare, "är *dugliga lärare*. Saknas goda lärare under perioden 13—18 år, kan detta ofta leda till obotlig skada i den enskildes utbildning." Även i detta avseende kommer det att brista åtskilligt i militärmusikskolorna efter reduceringens genomförande. Ty *dugliga lärare* komma ofta att saknas i de ämnen, där motsvarande första stämma i brist på utbildad kraft måste besättas med utbildad eller i varje fall ej slututbildad. Att reducera antalet musikunderofficerare blir alltså synnerligen ödesdigert för musikkårerna, då de därigenom ej blott förlora en nödvändig *förstastämma* utan även en *duglig lärarkraft* i motsvarande specialämne. Dessutom framkallar en reducering av underofficersstater en för musikkårernas prestationer och tjänstbarhet synnerligen besvärande omsättning av manskapspersonalen, i ty att denna på grund av svårigheter att vid uppnådd åldersgräns erhålla den för kvarstående erforderliga lönestaten (serg.-staten) och av omsorg för sin framtid sluta långt i förväg (vanligen efter 4 års kontrakterad volontäranställning).

Under dylika omständigheter torde varje tänkande människa förstå, hurudan musik som de svenska militärmusikkårerna hädanefter komma att bjuda det svenska folket. Som förströelse torde måhända mången anse, att de reducerade musikkårerna äro fullt tillräckliga, men den oktett- eller sextettmusik, som huvudsakligen kommer att bjudas, torde i längden knappast utgöra någon attraktion, ens för mindre pretentiösa åhörare, detta på grund av dess entonighet och enformighet. Ur *kulturell* synpunkt och som *orkestermusik*, därtill *statens*, är den absolut mindervärdig och löjlig.

Emellertid innebär den beslutade reduceringen av musikkårerna, under fasthållande av deras uppgift som harmonimusik, i icke ringa grad *även ett otillbörligt utnyttjande av den enskilde medlemmen*. Man må betänka, att de flesta medlemmarna blott äro *ynglingar*, som ännu kroppsligen och andligen befinna sig i utvecklingsstadium, och ej kunna få tid nog till sin *enskilda* utbildning. På grund av det ringa antalet personal och för att säkerställa det musikaliska uppträdandet måste den enskilde i möjligaste mån därjämte utbildas för *flera* uppgifter. Det kan f. ö. ej nog betonas, att det förberedande arbetet för det musika-

liska uppträdandet tager den ojämförligt *största* tiden i anspråk, ofta hundrafallt längre tid än själva uppförandet, och att i detta avseende arbetet blir *större* och svårare, ju *mindre* personalen är. Som förut är nämnt, borttager tillika den inre ordningshållningen, handräckningen, den rent militära utbildningen och militära kommenderingar en relativt anseelig tid, något som ock ökas, ju *mindre* personalen blir. Ju *färre* personal per musikkår, *desto mer ren militärtjänst och mindre musikutbildning och utövning av musik*. Att under sådana förhållanden fordra *dubbeltjänst* (akustisk signalgivning och harmonimusikalisk tjänst) är, mänskligt sett, *orimligt*, och leder för den plikttrogne ofta till överansträngning. Härtill bör observeras, att alla (allmänheten, militären och staten) ändock alljämt ha stora anspråk på militärmusikkårernas musikaliska uppträdande och prestationer.

Under de senaste fälttjänstövningarna i Uppland har man varit i tillfälle att konstatera hur c:a 20 mans musikkårer i fält kunnat fylla sina uppgifter. Både ur musikalisk och militär synpunkt måste resultatet anses nedslående, trots att personalen ifråga gjort sitt bästa på grund av konkurrensen regementena emellan. Den musik, som presterades under förbimarschen för Konungen, var ur musikalisk synpunkt i allmänhet mer eller mindre kaos. Hela accompagnementsstämmor och stämgrupper saknades, melodistämmor hördes stundom blott stötvis, harmonierna och proportionerna stämmorna emellan voro felaktiga, somliga stämmor vrålades fram under det andra knappt förnummos, och takten varierade mellan 102—118 steg i minuten. (Regl. takt 112 steg i minuten.) I det stora hela lät det på något avstånd som en falsk speldosa eller ett sprucket positiv. Man får dock ej förundra sig häröver, ty med den fåtaliga och ungdomliga personal och den ansträngande tjänstgöring, som musikpersonalen har i fält (musikpersonalen användes nämligen även ofta som rapportkarlar: när andra vila, skall han löpa med rapporter) kan ej mera åstadkommas, trots all tänkbar energi och god vilja från den enskildes sida.

Det är ock en väsentlig skillnad emellan att utföra musik enligt militära föreskrifter och militärt tvång å ena samt frivilligt å andra sidan. Man har i utlandet för att förebygga överansträngning av den enskilde — på sin tid — utfärdat särskilda föreskrifter, såsom att musikpersonalen under marsch till fots ej finge understiga *36 man* och icke heller utföra musik utöver viss tid och längd. I många länder har man dessutom vid inf.-reg. särskild kår för akustisk signalgivning (omkring *30 man*) och särskild kår för harmonimusik (vanligen omkring *50 man*). De yngre medlemmarna få ofta ej deltaga i musikkårens offentliga prestationer förrän efter flera års förberedande träning (utveckling av gehör och tonbildning samt av lung- och kroppssmidighet).

För att emellertid förhindra att armémusiken som orkestermusik — vår folkmusik — helt tillintetgöres utan motsvarande minskning i statens utgifter för densamma och för att lätta bördan för den enskilde borde den musikpersonal, som är ämnad för tvångsöverföring, få kvarstå eller, där truppförbandet indrages, transporteras till kvarvarande truppförband, varjämte viss nödvändig och tjänsteduglig personal inom ramen (staterna) av ny organisation borde tillåtas kvarstå utöver stadgade åldersgränser. Härigenom skulle de kvarvarande musikkårerna tillföras 3 å 4 kvalificerade krafter per musikkår utan att staten åsamkades några särskilda kostnader, ty kostnaderna för kvarstående av dem som ämnat tvångsöverföras (ungefär 350 kronor per man och år eller omkring 40,000 kronor för hela armén) torde komma att uppvägas av den besparing som uppstår genom att viss tjänsteduglig personal kvarstår utöver nu stadgade åldersgränser (omkring 2,200

kronor per man och år). Samtidigt förhindras uppkomsten av ett arbetslöst musikerproletariat. Någon större orättvisa mot den yngre musikpersonalen torde ej heller förslaget innebära, ty även under tiden närmast före 1925 voro beföringsmöjligheterna så små, att de allra flesta av manskapet av omsorg för sin framtid togo avsked långt i förtid i stället för att kvarstå den tillåtna tiden. I detta sammanhang må nämnas att musikpersonalen på manskapsbeställningar märkvärdigt nog ej är likställd med annat manskap beträffande förmåner vid avsked, ty de erhålla *ej* några som helst *avskedspremier*, som locka till kvarstående en längre tid enbart för själva premiens skull.

Den mindre fördelaktiga ställning som manskapspersonalen genom de föreslagna åtgärderna kommer att erhålla på grund av den minskade utsikten till lönebefordran förmildras i icke ringa grad även genom större möjligheter till extra inkomster än de äldre, ty dessa senare lämpa sig mindre för uppträdande i jazzkapell o. d. Vid en föregående omorganisation kom f. ö. vissa musikunderofficerare på stat först efter fyllda 46 år och erhöles då 2:dra klass serg.-stat. Och den enskildes intresse bör väl här vika för det allmännas. Genom att tillåta vissa tjänstedugliga att kvarstå utöver stadgad åldersgräns förhindras även den ovan omtalade för orkestermusiken besvärande omsättningen av personal med åtföljande rubbningar i dess verksamhet och sker i viss mån rättvisa åt den enskilde, ity att en äldre medlem av manskapspersonalen ej behöver utsätta sig för risken att, ehuru skicklig, få avsked, kanske vid en tidpunkt då han ej kan byta yrke.

Övertänkas bör också om inskränkningen av musikpersonal per musikkår i Sverige är nödvändig eller ur nationalekonomisk synpunkt fördelaktig och om svenska staten ej, i likhet med andra länder i allmänhet, kan förkunna svenska folket åtminstone å vissa orter (vissa regementen och kårer) ha spelbara musikkårer till nytta och glädje. Jazzmusik, dålig musik, utländsk musik och utländska musiker ha vi minsann nog av ändock. Kan man genom förmånliga skolor (militärmusikskolorna) giva den fattige svensken en, om ock knapp, försörjning under den långa utbildningstiden, torde han sedermera ha bättre utsikter att stå sig i konkurrensen med de många utlänningarna här i landet, något som synes obetydligt men som nog har sin betydelse i nationalekonomiskt hänseende.

Önskvärt vore tillika om under närmaste tiden en allsidig utredning ang. en mera ändamålsenlig organisation av den kvarvarande armémusiken kunde åstadkommas i syfte att möjliggöra för denna att bättre kunna uppfylla sina kulturella och härmed även nationalekonomiska uppgifter.

Av ovannämnda skäl hemställles,

1) att riksdagen ville besluta eller hos regeringen begära förslag i syfte att tilldela de kvarstående musikkårens personal, *dels* genom att förhindra tillämnade tvångsöverföringar av musikpersonal, *dels ock* genom att låta särskilt tjänsteduglig och för harmonimusiken nödvändig personal kvarstå utöver resp. åldersgränser;

2) att riksdagen ville besluta eller hos regeringen begära en utredning om en mera ändamålsenlig organisation av armémusiken i syfte att denna måtte bättre kunna fylla sina kulturella och nationalekonomiska uppgifter.

Bilaga B.

Är svensk musikkultur värd att uppmuntras?

Betecknande för statsmakternas uppfattning i denna fråga numera är, att man anser sig icke ens ha råd att såsom tillförne hålla *ordentlig folkmusik* i

form av militärorkestrar vid infanteriregementena. Icke nog med att man helt och hållet drager in 7 infanterimusikkårer och musiken vid 8 andra regementen och kårer genom respektive regementens och kårers fullständiga indragning, summa 15 större eller mindre *svenska orkestrar*, utan man reducerar även de återstående musikkårerne så att musikpersonalen vid dessa icke ens uppgår till hälften av vad de voro före 1901. Då bestod en infanterimusikkår av omkring 50 man — nu skall infanterimusikkårerne bestå av 21 man. Denna minskning, sedd i samband med den på ett 10-tal år nära nog fördubblade nationalförmögenheten, synes mig vara omotiverad och kan ju vara värd att tala något om, i all synnerhet som arméns musikkårer torde utgöra ett icke oviktigt inslag i landets musikkultur. De äro ju vår folkmusik och landets egentliga musikskolor för utbildande av orkestermusiker, och det är regementsmusikkårerne i stort sett som gynnat svensk intressesfär, då de mera än andra musici använt sig av *svenskt* musikmateriel och utfört *svenska* musikstycken för folkets stora flertal.

Nu synes man dock anse, att vi i Sverige icke behöva någon ordentlig musikskola eller god svensk folkmusik vidare och att vi icke hava råd att hålla mer än 5 egentliga musiker med underofficers lön, trots att regementsmusikernas tjänst är förbunden med annan tjänst som t. ex. akustisk signalgivare i statens armé — allt under det att 4 à 5 musikunderofficerare tvångsavskedas — med lön enligt övergångsstat — med resultat att dessa svenska krafter desto lättare kunna uppsugas i det utländskas intressesfär, småorkestrarna (jazzbanden), vilka nästan uteslutande gynna utländsk musik med dess industri.

Man talar bl. a. om att den amerikanska filmen fått ett dominerande inflytande i landet, vilket man inom kulturellt intresserade kretsar hos oss sett med oro, då amerikanska filmkulturen alltmer bemäktigar sig vårt folks psyke och där verkar upplösande på väsentliga och viktiga beståndsdelar av svensk kultur. Ja, vad skall man då säga om all utländsk konkurrens gent emot svensk musikkultur och därmed förenad musikindustri? Hit till Sverige importeras ju massor av utländska musiker (jazzmusikanter) och musikmateriel, allt under det att vårt eget upplöses och får förfalla. Sluta så *specialskolorna för orkestermusik* och den därmed förenade *försörjningsmöjligheten under den långvariga utbildningstiden*, då måste det inhemska helt gå under. Icke må man väl inbilla sig, att man kostar på sina barn en dyrbar och långvarig konservatorieutbildning på kanske 8 à 10 år för att de sedermera under sin livstid skola spela i en mindre orkester (jazzkapell) under 8 à 10 mån. av året med en lön av omkring 3- à 400 kronor på tjänstgöringsmånad. Det blir en allt för liten inkomst i förhållande till det på studierna nedlagda kapitalet. Under sådana förhållanden måste det utländska befrämjas eller hur dålig svensk musik som helst godtagas, i all synnerhet i landsorten. Att det givetvis finns många som kritiklöst godtaga vad uselhet som än bjudes och kanske njuta lika mycket av den goda som den dåliga musiken, det förändrar ej saken, kulturellt sett. Ju mer vi således försämra vårt eget och det konstnärliga (naturenliga) i vår folkmusik, desto mer växer begäret efter det utländska och desto mindre cirkulation inom landet av det egna — allt till förmån för utländska krafter och utländsk valuta och till *ren förlust* för landets alla innebyggare med undantag för de medborgare, som inneha utländska agenturer. Konsten är visserligen innerst en kulturprodukt utan nationella gränser, men den bör väl icke helt undgå att präglas av den jord, varur den egentligen suger sin näring.

Ur nationalekonomisk synpunkt torde det emellertid vara av viss vikt att vårda den svenska musikkulturen, mer än man kanske tänkt sig. Antag t. ex. att det i Sverige finnes i bruk omkring 500,000 musikinstrument (från visselpipan, mun-

spelet o. d. på några öre, dragspelet, grammofonen m. fl. upp till lyxinstrumenten på 1,000-tals kronor, för att icke tala om jätteorgeln på 100,000 kronor eller kanske ändå mer) och att av dessa instrument 80 å 90 procent äro av utländskt fabrikat eller ursprung. Detta representerar ett värde av *hundra-tals miljoner kronor*. Därtill kommer årliga förbrukningar av utländska instrument och musikmateriel på *några miljoner kronor*. I detta ingår givetvis även notmateriel och därmed förenade kostnader (tryckning i utlandet av svensk musik), musikskatt m. m. Allt är pengar, som äro och förbli som borttappade för Sveriges folk och som i längden måste decimera kapitalet och den för folket så nödvändiga penningecirkulationen inom landet.

Och även om dessa summor kanske synes mången små eller obetydliga för ett land som Sverige, spela de dock sin givna roll i handelsbalansen, som ju f. n. synes ödesdiger nog för oss. Bara för januari och februari månader 1926 var ju importöverskottet 52,4 miljoner kronor. Ordnat på annat sätt med gynnandet av svensk musik och svensk industri skulle detta bereda tusentals medborgare en tryggad inkomst och även tillförsäkra armémusiken nödvändig personal.

Att musikindustrin i Sverige måste uppmuntras och omläggas torde vara tämligen tydligt, och kan nedannämnda, vilket berättats mig av en av landets mera bemärkta orgelbyggare, tjäna till belysning. Då det är fråga om orgelbyggen, omfattande en summa på 20—25.000 kronor, händer det allmänt, att den utländska firman får leveransen, även om skillnaden i pris blott är ett 100-tal kronor. Hur kvaliteten eller hållbarheten ställer sig förstår icke alltid vederbörande köpare att avgöra. De återigen, som förstå detta, låta sig oftast påverka av huruvida provision gives eller icke. Utlänningarna torde med sin specialisering och sin betydligt billigare arbetskraft kunna lämna billigare vara och därmed ock en större eller mindre provision, de ha även råd att hålla särskilda agenter, varigenom deras konkurrenskraft ännu mer förstärkes. Svensk företagsamhet och därmed även landet bli härigenom lidande. Ett varnande exempel i nämnda hänseende är stadshusorgeln i Stockholm, som nu fått underbetyg av våra förnämsta organister. Stadshusnämnden beställde orgeln för något år sedan hos en *utländsk* firma.

Statsmakterna torde icke lämpligen kunna handla efter enahanda principer som den ovan omtalade nämnden. Genom anslag måste här enskilda (instrumentfabrikanter) och kategorier (musikkårer) hjälpas, så att de effektivt kunna konkurrera mot utlänningar. Detta kommer givetvis att i längden bli besparing och betala sig genom minskad import och därmed förenad onödig utvandring av kapital (kapitalexport). Man borde tänka på, att endast *räntorna på hälften av det kapital*, som gått ur landet på ett tiotal år, förmodligen belöper sig årligen på ett *10-tal miljoner kronor*. Endast med tillhjälp av räntan skulle man nu haft råd att hålla en god folkmusik med fulltaligt besatta musikkårer och ett avsevärt högre antal kulturell personal (musikunderofficerare), vilket även skulle säkerställa det akustiska signalväsendet för armén. Likaså kunde man genom särskilda anslag lämnat bidrag till friluftskonsorter och andra konsorter samt musik för välgörande eller nationella ändamål (Barnens dag, De arbetslösa, De blindas, Första majblomman, Röda korset, sjukhus och sanatorier, Svenska flaggans dag, landstorms-, skytte- och gymnastikfester), vidare till musik *enligt originalbesättning* till värdefulla (nationella) teaterpiäser och filmer, till hembygds- och andra nationella sångkörar i landet för inköp av inhemska notmateriel, till inhemska kompositörer för tryckning inom landet av nationella kompositioner ävensom till vissa musikmateriel-firmor för att låta införskriva de skickligaste och yrkeskunnigaste arbetare i de olika branscherna.

När man läser i de dagliga tidningarna om svensk folkvandring till Köpenhamn och att antalet besökande svenskar bara på *en* dag taxerades till 20,000, och att Danmark sålunda på en enda dag stärker sin valuta med *hundratusentals friska svenska kronor*, då, tycker man, borde statsmakterna tänka på att något måste göras för att folknöjena i Sverige komma på ett högre och värdigare plan, detta då särskilt beträffande de musikaliska nöjena (folkmusiken).

Ur konkurrenssynpunkt gent emot det utländska på musikområdet, är det nödvändigt att varje musikkår erhåller en stor personal och denna hålles på högsta plan genom erhållande av långvarig och gedigen utbildning. Denna personal bör i största utsträckning — förutom vid alla tillfällighetsengagement såsom vid nationella högtider, folkfester o. d. — även kunna åtaga sig engagement vid teatrar, biografer o. d. Särskilt för landsorten vore det av största betydelse om bättre musik kunde åstadkommas, då musik av ett par, tre mer eller mindre kunniga, självlärda och självgoda musikanter icke kunna på ett tillfredsställande sätt utföra musiken till ett *värdefullt* skådespel, opera, operett eller nationell film.

Alltså böra statsmakterna ändra det rådande systemet sålunda, att det inhemska på området får den konkurrenskraft och framgång det förtjänar. Endast det mest kvalitativa och nödvändiga av det utländska bör införas. Satsen, att "den som köper dyrt, köper billigt", kan här tillämpas som regel. Då kan landet som sagt endast på räntorna av det kapital, som undandragits utländska intressesfären och som då stannar för cirkulation inom landet ofantligt höja sin musikkultur i nationellt avseende.

Må även andra myndigheter, korporationer och enskilda, då beställningar av ifrågavarande art kunna förekomma, och då sådant är möjligt, föredraga svenskt och gediget svenskt materiel och arbete framför utländskt, om också priset skulle ställa sig något högre. Skillnaden får han snart igen.

Gustaf Björkquist.

Bilaga C.

Är militärmusiken lyx eller icke?

Ur nationalekonomisk synpunkt torde större delen av instrument med tillbehör — från klaffskinn, violinskrivar, stråktagel, strängar m. m. till gramfoner, självspelande pianon och jätteorglar samt alla musikalier — från jazzmelodier på grammofonplattor till symfonier för jätteorkestrar — böra anses som en lyximport eller som något vilket i alla händelser icke är ägnat att gynna landets ekonomi. Antag t. ex. att det finnes endast några tiotusental stråkinstrument i bruk i Sverige. Räknar man med en förbrukning av strängar (pris från 25 öre för stålsträngen till 8 kronor för kontrabassträngen) och stråktagel m. fl. tillbehör eller omkring 20 kronor för instrument per år, är man snart uppe i $\frac{1}{2}$ miljon kronor, som sipprar ut ur landet blott för sådana mera enkla saker som tarmar och tagel. Det är måhända ingen summa att tala om för ett land som Sverige, men på 10—100 år gör det dock åtskilliga miljoner.

Största förlusten för landet torde, även om staten icke giver direkta anslag härtill, dock ske genom de tusentals småorkestrarna, jazzkapellen o. d., som finnas i landet. Härvid torde man nog få räkna med ett flertal miljoner kronor per år. Varje sådan orkester brukar ju nästan uteslutande *utländska instrument* och utländska *musikalier*, och därmed följa ofta även andra utländska varor. Någon statistik över vad som går ur landet på anförda

sätt torde icke vara möjligt att upprätta, ty pengarna gå ut under så många former och på så många vägar att någon kontroll härav är ogörlig. Omedvetet eller icke verka dessa musici — svenska eller utländska — som agenter för allt utländskt, de göra varan tillbudande och efterfrågansvärd hos den svenska publiken. Det är således icke nog med att utlänningar i massor göra allt för att deras hemlands varor skola vara populära och konkurrenskraftiga, utan även de flesta inhemska yrkesmän hjälpa till att göra de utländska varorna än mer begärliga. Snart kan man nog säga att utländska varor på detta område behärska den svenska marknaden, allt under det att den inhemska industrien för en mer eller mindre tynande tillvaro.

Symfoniorkestrarna, även de statsunderstödda, måste också räknas till de orkestrar som icke ekonomiskt gynna landet, låt vara att dessa kunna försvaras genom deras ideella syften och kulturella värden. I dessa spridas ock huvudsakligast utländska varor, då knappast någon utav medlemmarna annat än möjligen några få av mässingsblåsarna torde begagna sig av svenskt materiel, och då utländsk musik måste gynnas mer än svensk för den höga kulturens och omväxlingens skull.

En agentur i motsatt riktning är utan tvivel den svenska arméns musikkårer, framför allt infanteriets större kårer. De använda svenskt material i största utsträckning, skapa duktiga svenska orkestermusiker och bringa i första hand svensk musik till utförande. Tyvärr gives det dock exempel på, att även svenska musikkårer så förgätit sin uppgift, att de knappast ha något svenskt stycke på sina program. Förglömmas må dock ej att den svenska musiken i genren är mycket begränsad och kanske något ensidig till karaktären. Därtill kommer, att den är besvärlig att framställa, då den ofta bereder sin direktör och personal månadslångt arbete — stundom på fritid — att instrumentera och skriva ut. Tager man så i betraktande, att den utländska ofta finnes att tillgå tryckt till ett synnerligen lågt pris i förhållande till den svenska, och att musikkårerernas musikmaterielanslag är synnerligen lågt, samt att publiken ofta hellre hör utländsk musik än svensk, blir följden stundom även här den att den svenska musiken helt eller delvis eftersättes. Den egentliga orsaken härtill är att söka i statsmakternas förringande och förbiseende av en tillfredsställande organisation av musikkårererna; statsmakterna synas icke se det djupt gagneliga i denna folkmusik utan låter organisera den efter politiska principer i stället för musikaliska. I den nyligen beslutade organisationen äro musikkårererna fullständigt missorganiserade med tanke på vad som ovan nämnts. Man har ju beskurit dessa så hårt, att det på var och en musikkår (möjligen förutom I. 1) endast kvarblir några få yrkeskunniga; resten blir större eller mindre blindpipor. Alltså en majoritet av okunniga, vilka tynga ner arbetet och förringa det konstnärliga och praktiska resultatet. I stämbesättningen (som f. ö. är internationell) saknas ett flertal tuttistämmor samt viktiga och modärna orkesterinstrument. Som orkestermusik betraktad bli statens musikkårer mindervärdiga; ja, i många fall kunna de ej spela alls på grund av sjukdomsfall, kommenderingar o. d. Det är med sådant spel som statsmusiken skall imponera, representera och i värdigt skick göra reklam för svensk musik hos den större publiken — även utlänningarna — så att den blir förmånligt känd och begärlig och så att allmänheten hellre eller åtminstone lika gärna köper ett svenskt musikhäfte som ett utländskt eller ett svenskt instrument hellre än ett utländskt.

Frågan är också, om man genom att placera musiksergeanter på över-

gångsstat gynnar svenska intressen. Enligt mitt förmenande torde denna anordning än mer förvärra sakernas tillstånd. Dessa musiker komma ju att uppsugas i småorkestrar, vilka som sagt i huvudsak gynna utländska intressen, men trots detta äro de delvis avlönade av staten (enligt övergångsstat).

I Frankrike ha nyligen bestämmelser utfärdats om att, därest besättningen i militärorkestrarna ej äro fulltaliga, man har att tillkalla lämpliga civila orkestermusici, vilka mot åtnjutande av särskild ersättning, uniform och grad som reservunderofficer biträda vid övningar och konserter med harmonimusik. Hur gör man här? Jo, man plottrar bort allt utan att sätta något reellt i stället. Besättningen i arméns *största* musikkårer, infanteriets, är av "*statsfinansiella sparsamhetsskäl*" knappast besatta till hälften, och detta utan att någon som helst extra personal kan tillkallas för övningar eller konserter. Här om någonsin skulle nu behövas enahanda bestämmelser som i Frankrike.

För den svenska armémusiken, som den nu reducerats, återstår nog i konkurrensen mot allt det utländska endast en förtvivlad kamp i onödan. Man har vid organisationen stirrat sig blind på "flygande fanor och klingande spel", på musikens militarism och på vad summan blir i det hela för en ändock i musikeryrket underbetald personal, men man har ej tänkt på, att här ligger ändock kärnan till en inhemsk orkestermusikkultur, och en kraftigt bidragande orsak till den svenska musikindustriens utveckling.

Jag är dock den första att erkänna, att såväl utländska musiker som utländsk materiel i stor utsträckning måste finnas för den rätta utvecklingens skull. Här är dock fråga om proportionerna och om man verkligen anser sig ha råd att försämma sitt eget ändå mer än förut, så att detta måhända tillintetgöres och helt uppslukas av utländska intressen. I andra länder sparar man icke på detta sätt; där anser man sig t. o. m. böra ha inspektörer för granskning av friluftsorkestrarnas program m. m.

Något som väl alltjämt kommer att bestå är väl folknöjen, och i detta kommer sannolikt att ingå något slags folkorkestrar, antingen de äro statsanställda eller ej. Det bleve nog utländska firmor och utländska musiker som vunno mest härpå — icke landet och staten, ty utgifter för enbart musiken komme sannolikt att mångdubblas utan att det kulturella resultatet bleve gynnammare för staten. Att av medel som avprutats och indragits genom reduktionen av arméns musikpersonal förhöja den civila orkesterverksamheten torde f. ö. en riksdagsmajoritet aldrig gå med på, ty vad ha väl landsortens målsmän i stort sett för glädje av att en viss kommun ståtar med en stor och fin symfoniorkester, som visserligen äger högt värde i internationell bemärkelse, men som icke i första hand gynnar svenska intressen. Utländsk musik av detta slag hava de ändå tillfälle att få höra genom radio, låt vara att en större orkesters prestationer måhända härvid icke är ägnad att göra sig förmånligt gällande.

Statens bästa bör väl ligga statsmakterna om hjärtat, även om vissa fackförhållanden icke äro fullt kända, och det kanske är motbjudande att se statens militär ståta med stora och goda svenska musikkårer. Säkert är emellertid, att militärmusiken är ägnad att göra sitt land stor nytta ej blott kulturellt utan även nationalekonomiskt sett, om den gives en rätt organisation och tillföres tillräckliga anslag; häri ligger givetvis den rätta lösningen.

Gustaf Björkquist.